

Het is zoo bedroevend, dat bijna alle philanthropische arbeid der Inwendige Zending in Duitschland in den diepsten nood verkeert. Wij willen ons niet op den voorgrond plaatsen, noch den schijn wekken, alsof wij ons inbeelden iets bijzonders te doen. Wij doen niet meer dan onzen plicht, wanneer wij ons het lot der armen en ellendigen in dezen donkeren tijd met bijzondere liefde aantrekken. Een ding zouden wij zoo gaarne willen, namelijk dat God ons de middelen schonk om onzen arbeid te kunnen voortzetten. Wanneer u in de gelegenheid mocht verkeerden daarbij een instrument te zijn in Gods hand, zullen wij u hiervoor hartelijk dankbaar zijn.

Met hartelijken zegenwensch,

(w. g.) Uw dw. dr.,

Pastor Schüzler.

Artikel Pastor Schüzler.

Reeds 60 jaar verricht de Breslauer Stadmission haren belangrijke arbeid onder de behoeftige inwoners der hoofdstad van Silezië. Toen de stichters der Stadmission eene zinspreuk voor hunnen arbeid moesten kiezen, konden zij geen woord bedenken, dat meer gepast was dan Mattheus 25:40 „Voor zooveel gij dit één van deze mijne minste broeders gedaan hebt, zoo hebt gij dat Mij gedaan“. Heden nog, als wij ons zegel onder een schrijven moeten plaatsen, worden wij aan dit woord van onzen Heere en Zaligmaker herinnerd. Eene andere spreuk, die ons bij onzen arbeid van bijzondere beteekenis geworden is en die ons eveneens steeds voor den geest staat, luidt: „Laten de hongerigen bij U een geopend hart vinden“. Het komt er vooral op aan, dat wij aan hen, die het voorwerp van onzen arbeid zijn, een hart vol liefde toonen. Daardoor geven wij hen o.i. iets beters, dan wat zij nodig hebben voor voedsel en andere levensbehoeften.

„Eén van deze mijne minste broeders“. Hierbij staan ons die duizenden voor oogen, die door de duerte in den grootsten „nood gekomen zijn“. De winter brengt de ellende, waaronder tallozen onzer medeburgers lijden, steeds weer met bijzondere duidelijkheid aan het licht. Het is ons dan eene vreugde, die niet onder woorden is te brengen, als wij deze waarlijk noodlijdende personen op allerlei manier kunnen helpen. Wij kunnen hen, dank zij de ondersteuning van onze binnenlandsche en buitenlandsche vrienden: brandstoffen, levensmiddelen, linnengoed, kledingstukken of ook geld voor de noodzakelijkste uitgaven verschaffen. Telkens wenschen wij weer, dat de vriendelijke gevers eens konden zien, welk eene blijdschap zij met hunne gaven teweegbrengen.

„Eén van deze mijne minste broeders“. Een bijzonder genoegen doet het ons, wanneer wij niet slechts hier en daar door het uitreiken van liefdegaven voor eenen bepaalden tijd den nood kunnen lenigen, maar wanneer wij in staat zijn de oorzaak der armoede weg te nemen. Daarom hebben wij werkplaatsen voor de werklozen, nachtverblijven voor de daklozen en loevluchtshuizen voor hen, die door zedelijke gevaren bedreigd worden, gesticht. De Stadmission onderhoudt een tehuis voor mannen, één voor knapen, een voor meisjes, alsmede eene kolonie voor landarbeiders. Het zijn alle slechts kleine inrichtingen, opdat zij daardoor zoo veel dit mogelijk is een huiselijk karakter zouden dragen, iets, waaraan wij groote waarde hechten.

Maar: voorkomen is beter dan genezen! Daarom besteden wij niet slechts onze zorg aan de zieken, die reeds schipbreuk hebben geleden of daarvan reeds gevaar loopen, maar wij trachten ook hen, die nog in normale levensomstandigheden verkeren, vasten steun te bieden. Met het oog hierop heeft de Stadmission logementen, gebouwen voor jongemannen en tehuizen voor arbeiders en schoolkinderen opgericht. Zelfs indien door deze tehuizen geen hooger doel bereikt wordt, zoo bieden ze toch de beste voorzorg tegen de gevaren der nachtverblijven in de groote stad.

Hoewel de Breslauer Stadmission van vele zijden in de rijkste mate wordt gesteund, bevindt zij zich op dit oogenblik in buitengewoon ongunstigen toestand. Uitvoerig hebben wij besproken of de arbeid ter bezuiniging niet ingekrompen moest worden. Maar beperking van den arbeid der Stadmission, beteekent het onttrekken van hulp aan degenen, die tegenwoordig onze hulp eenvoudig niet kunnen onberen. Daarom hebben wij besloten de Stadmission in haren vollen omvang voort te zetten in vertrouwen op Hem, die onzen nood, welke de nood der armen en meest ellendigen is, kent. Het is voor onzen Vader in den hemel niet moeilijk de harten der menschen te doen ontgloeien en hunne handen te openen; als het Hem behaagt, dat wij ook in het vervolg hen dienen, die door Jezus „deze mijne minste broeders“ genoemd worden.

LITERATUUR EN KUNST.

Moderne letterkunde en Christelijke opvoeding.

XIII.

Opvoedkundige bezinning.

Wij zouden het nog hebben over de moedige, opzienbarende brochure van Ida Heyermans:

„Onze jongeren en de moderne literatuur. Een paedagogisch-critische beschouwing“. (Baarn, Hollandia-Drukkerij).

Gereeder tijd voor het invlechten van een bespreking van dit klassieke vlugschrift kan ik niet vinden, nu ik het gevoel heb, als schrijver dezer artikelen, tusschen twee knappende vuren van kritiek te zitten.

Het ééne vuurtje wordt gestookt door de omzichtige broeders, die wanen, dat ik de moderne letterkunde aanprijs boven de christelijke (zonder te merken, dat hier „modern“ en „christelijk“ geen tegenstelling behoeft te zijn).

Nog vóór kort waarschuwde mij een „trouwe lezer“, dat ik Couperus toch niet verheffen zou boven Runa.

Ik meende in mijn onnoozelheid dit vuurtje te hebben gebluscht met de koele verzekering, dat het verstand dezer oordeelaars mis-verstand was.

Maar men dooft geen vuren met woorden.

Aan den anderen kant vlamt een vuur van kritiek, dat een spot-vuur lijkt.

De letterkundige redacteur van de „grootte“ Rotterdammer vermaakt zichzelf, en misschien ook zijne lezers, door te pas, en vooral te onpas, den dominee ter sprake te brengen, „den snuffelaar op boekenrekjes“, die er op uit is de modernen weg te graaien uit de handen der jongeren. De „grootte“ Rotterdammer verheugt zich blijkbaar in de machteloosheid van den braven dominee, ziende dat de geest der jongeren sterker is dan hij.

Dus tweemaal verwijt.

De één zegt: gij haalt op een gevaarlijke manier de modernen ja.

De ander: gij bant op bekrompen wijze de modernen uit.

Ik zou kunnen zeggen, dat deze twee kritieken elkaar opheffen, zooals de positieve en de negatieve elektrische stroom elkaar neutraliseeren.

Maar natuurlijk is er een reden waarom deze verstandige stokebranden precies het tegenovergestelde oordeelen.

Het is er maar naar hoe je de zaak bekijkt.

Toen ik een paar jaar geleden in mijn opstellen over Kloos en Couperus voor het betrekkelijk recht van de moderne letterkunde ondubbelzinnig heb gepleit, is de „N. R. Courant“ één van de eersten geweest, die voor het pleidooi van den domineespeurder een zekere waardeering, tenminste goedge belangstelling, wilde toonen.

Nu ik dezelfde letterkunde uit een opvoedkundig oogpunt ga bekijken, en dus verplicht ben voor wat in deze literatuur mij gevaarlijk toeschijnt, te waarschuwen, verandert de belangstellende glimlach in sarcasme.

Het komt mij voor, dat hier een klein „vergis-sinkje“ in 't spel is.

Gegeven eenmaal het feit, dat er menschen zijn, die het beginsel der christelijke moraal ook willen toepassen op de letterkunde, is het niets als puur natuurlijk, dat deze menschen een onderzoek instellen naar wat door de christelijke jeugd wordt gelezen, om op grond van deze gegevens te kunnen strijden tegen hetgeen zij meenen ziel-bedorft te zijn.

Wanneer dus mijn geachte opponenten behoefte hebben aan vrolijkheid, laten zij dan lachen om mijn opvoedkundig beginsel, maar niet om het onderzoek, dat er een noodwendige consequentie van is.

En wellicht willen zij ook nog even bedenken, dat men voor een zeker soort moderne letterkunde waarschuwen kan, zonder het schitterend réveil van '80, waarvan ook het orthodoxe christendom geprofiteerd heeft, zonder meer te verdoemen.

Dat men de moderne letterkunde kan waardeeren als een strooming van kunstveredeling, heb ik, — hoewel gereformeerd dominee, — in mijn vroegere studie bewezen, en ik hoop het in het vervolg dezer artikelen opnieuw te toonen, — maar dat men, omgekeerd, om voor het paedagogisch gevaar der nieuwe kunst te alarmeeren, geen dominee, zelfs geen christelijke leek, behoeft te zijn, is tamelijk duidelijk geworden uit de brochure van Ida Heyermans, die, alleen van het standpunt der doodgewone maatschappelijke moraal, aan de heeren opvoeders een ernstig lesje heeft gelezen.

Daar de veronderstelling niet beleedigend is, dat een groot deel van onze lezers het profetisch-ernstig boekje van Ida Heyermans alleen van algemeen hooren-zeggen kennen, wil ik hier de hoofdzak van haar getuigenis weergeven.

De schrijfster gaat uit van dezelfde zware waardeering van de macht van het boek, waarop wij reeds in een vroeger artikel, gesteund door het oordeel van Carlyle, hebben gewezen.

Een boek schrijven wil zeggen: zijn ziel laten spreken tot de ziel der lezers.

Ida Heyermans zegt: „Wij moeten ons meer dan ooit vertrouwd maken met de gedachte, dat wie schrijft, verantwoordelijkheid tegenover den lezer op zich laadt. Schrijven is iets meer dan geld verdienen voor uitgevers en auteurs; meer dan het verlangen om iets in de eigen ziel van zich af te schudden, gelijk een zieke het doet, die door zijn klacht aan den geneesheer zich opgelucht voelt.“

Ook wij volwassenen ondergaan den invloed van harstocht, somberheid en pathologische gevallen,

in boeken geschetst. Daarentegen weten wij ook bij ervaring hoe uit een boek soms een stem tot ons kan komen, die troost en kracht geeft, en met meer moed doet voorwaarts gaan op een oogenblik, dat het wat donker in en om ons was.

Indien dit het geval is voor den volwassene, hoeveel meer zal dit dan gelden voor onze jongeren, zoo vatbaar nog voor invloeden, „met hun jonge, groeiende, zielen“.

Natuurlijk zal een opvoeder, die aan het groote licht der Christelijke Waarheid zijn licht ontleent, over den groei der kinderziel en het beginsel der opvoeding anders oordeelen dan de meer liberale Ida Heyermans, maar juist omdat eene vrijdenkster niet verdacht kan worden van het ons aangewreven bekrompen vooroordeel, heeft haar woord van waarschuwing in zeker opzicht te meer klem.

In de inleiding beschrijft zij de beteekenis van den overgangs- of puberteitsleeftijd, als een worsteling van lichaam en ziel, een zich baan breken van het karakter, een tijdperk van uiterste gevoeligheid, zoowel voor het kwade als voor het goede.

Aangezien het boek behoort tot de voornaamste, op de ontwikkeling inwerkende, krachten, moet ook aan het boek een opvoedkundige maatstaf worden aangelegd, en is de opvoeder verplicht alle literatuur te weren, die het kind „niet helpt om tot inzicht en zelfbeheersching te komen“.

„Met die literatuur voor onze jongeren mogen wij daarom geen vrede hebben, welke in hen nog meer verwarring sticht dan de natuur het reeds doet, of naar den geest den overgangsleeftijd langer doet duren dan het geval behoeft te wezen“.

Als een aanklacht, een angstkreet, klinkt het:

„Waarom dan zouden wij aan onze jongeren in hun zoo moeilijke overgangsprocessen, in dezen verschrikkelijken tijd, welke schreeuw naar vernieuwing, en karakters meer dan ooit noodig heeft, boeken blijven geven, die vroeger dan noodig is in jongen en meisjes de geslachtsdrift roepen of prikkelen? Terwille van de gezondheid van individu en menschheid, dient dus meer dan ooit gelet te worden op de boeken, die wij aan onze jongeren in den overgangsleeftijd geven“.

Ik spatier deze woorden, omdat ze karakteriseerend zijn voor onzen tijd.

Ida Heyermans gaat nu over tot de vraag, welke eischen er aan een boek moeten worden gesteld. Hoewel erkennende (gelijk wij ook in het vorig artikel deden), dat naar het wezen der zaak vorm en inhoud één zijn, handhaaft zij toch voor de praktijk de oude traditioneele opvatting, waarbij deze twee als afzonderlijke begrippen worden onderscheiden.

De eisch der schoonheid is op het gebied der letterkunde zeker de eerste, dien men stellen mag. Voor de loutering van dit waardeeringsoordeel heeft de Nieuwe-Gids-beweging onzen dank verdiend. En de opvoeding wordt door echte kunst gediend. Want: „Geen onderwijs kan goed zijn, als niet de leerling zuivere taal te lezen krijgt. Want zuiverheid is waarheid en de opvoedkundige beteekenis van den zuiveren vorm kan nooit genoeg naar waarde geschat worden. Gezwollen en valsche taal is in haar wezen: onwaar denken en voelen. Er moet dus strijd gevoerd worden tegen den slechten vorm van het boek, omdat die slechts voort kan komen uit karakterloosheid“.

Ook hier onderstreep ik een zin, waarvoor ik de bijzondere aandacht van alle opvoeders en kunstbeoordeelaars vraag. Ik zou deze woorden wel willen inhameren in elke christen-ziel, die, op wat wijze ook, zich met literatuur bemoeit. Het staat daar als een vonnis. Ida Heyermans heeft het waarschijnlijk niet als een godsdienstig oordeel bedoeld, maar in werkelijkheid is het een der subliemste en zuiverste christelijke gedachten, dat de slechte vorm verband houdt met karakterloosheid. Laten vooral de christelijke recensenten, die een boek soms aanprijzen alleen om de „goede bedoeling“ of den „degelijken inhoud“, zonder te toornen tegen het knoeien met de goddelijke taal, en het krenken van den goddelijken vorm, zich dit voor gezegd houden. Wie tegen de schoonheid zondigt, ... zondigt tegen den oppersten Kunstenaar en Bouwmeester van het heelal!

Nu zwenkt de schrijfster af naar den inhoud van het boek en betoogt, dat deze niet vloeken mag met het beginsel der opvoedkunde, dat vóór alles eenheid eischt. De ééne hand mag geen onkruid zaaien op de plaats, waar de ander nauwlettend heeft geweid.

„Wie het boek als opvoedingsfactor beschouwt, verzaakt zijn plicht, wanneer hij alleen naar het hoe onderzoek doet en niet naar het wat, en tevreden is, wanneer slechts zijn aesthetisch geweten gerust is“.

De vlag der schoonheid mag geen karakterbedervende lading dekken. Literatuur is voor de jeugd „geestelijke spijs“, die den gezonden groei der ziel bevorderen moet.

En dan verder:

„De bewering, dat voor den reine alles rein is, gaat niet op, want wie meent, dat straffeloos jon-

geren bo-
(zwaarm-
zijn, moe-
geren ge-
aan een
len er zie

Ook de
„Onder-
tochten“
te dikwij-
op het
hebben
diken, da-
werpen
vrediging
volwa-
leest, m-
uit de
Samen-
van het 2

„De le-
der opvo-
leeftijd s-
gezondhe-
sching, i-
Op zie-
ken en l-
Hij wee-
klaarder
wereld: i-

Maar e-
mens in
vanuit h-
ernstig d-

En wij
wij, geze-
zaad des
gelezen, e-
zinnen, e-
oordeelen
verantwo-
onzen Ge-

Nascl

L. W. t-
en metho-
ting om
meer. Oo-
tot de l-
beter te-
tot het v-

artikelen
werken. l-
Jongeling
deze aan-
echte bel-

Op uw
ten doel
voor chri-
ik in mij
de christe-
Han orga-
L. C. van

W. K.
tuur ook
daarop o-
wezen. M-
natuurlijk

De aan-
Brusse, n

A. O. t-
over wa-
jongelings
vermoedd

uit een A-
algemeen
Wanneer
eeniging
uwe merl

A. D. t-
van de l-
Winckel-
geestelijke
uit een e-
Het ligt i-
deze sub

De Ge-
voor het
het prakt-
deze zaak

Hoogste

Gaarne
uit onze
Br. K. v.
Ik hen goe-
ik behoort
een der ge-
ten“. Ind-
verneemt,
met den h-
mijnerzijds
zooveel zor-
vraag ik
goeden na-

geren boeken kunnen lezen, die b.v. hypochonder (zwaarmoedigheid-kwekend) of sensueel (zinnelijk) zijn, moet er ook vrede mee hebben, dat die jongeren gebracht worden in een barak met lijders aan een besmettelijke ziekte. Niet allen toch zullen er ziek van worden!"

Ook deze kiesche opmerking is van belang:

"Onder den invloed van de ontwakende hartstochten worden op den puberteitsleeftijd maar al te dikwijls daden gedaan, die een schaduw werpen op het geheele leven. Onze jongens en meisjes hebben waarlijk geen behoefte aan boeken, die prediken, dat de mensch zich maar willoos te onderwerpen heeft aan de hartstochten, welke naar bevrediging verlangen. Wij weten allen, dat ook de volwassenen sommige boeken niet straffeloos leest, maar met verminderd weerstandsvermogen uit de hand legt."

Samenvattend geeft de schrijfster aan het slot van het 2de hoofdstuk dezen opvoedkundigen regel:

"De lectuur en de literatuur mogen in het kader der opvoeding voor den jongere in den puberteitsleeftijd slechts zijn één les in schoonheid, waarheid, gezondheid, levensmoed, karakterkracht, zelfbeheersching, idealisme en gemeenschapszin."

Op zichzelf bevatten deze opvoedkundige werken en klanken voor den christen niets nieuws. Hij weet alle deze dingen. Hij weet ze dieper en klaarder uit het grootste opvoedkundige boek ter wereld: de Schrift.

Maar er is iets bijzonder ontrustend en beschaamd in, dat een moderne profetes deze dingen, vanuit het beginsel der algemeene-gratie-moraal, zoo ernstig dringend getuigt.

En wij vragen ons, lichtelijk beschaamd, af, of wij, gezien wat door onze christen-jongeren, het zaad des verbods, blijkens onze enquête, wordt gelezen, ons opvoedkundig genoegzaam hebben bezonnen, of wij, die naar nog heiliger maatstaf te oordeelen bekwaam en verplicht zijn, ons kunnen verantwoorden tegenover onze jeugd, tegenover onzen God.

B. W.

Naschrift.

I. W. te D. Uw opmerking is juist. Een algemeen en methodisch onderzoek naar de literatuurvergiftiging onder de jongeren is beslist noodig. Ja nog meer. Ook de zaak van de verhouding der jongeren tot de kunst dient door de officiële lichamen beter te worden behartigd. Wat ik deed, behoort tot het voorbereidend werk. Zoodra ik met mijne artikelen klaar ben, hoop ik in die richting te werken. Ik weet, dat bij de besturen van Geref. Jongelingsbond en Knapenverenigingen voor deze aangelegenheid (zie het Geref. Jongelingsblad) echte belangstelling bestaat.

Op uw vraag, of er een organisatie is, die zich ten doel stelt de bevordering der belangstelling voor christelijke kunst, kan ik u antwoorden, dat ik in mijn artikelenreeks reeds gewezen heb op de christelijk-letterkundige vereniging der jongeren. Hun orgaan, „De Opgang", wordt uitgegeven bij L. C. van Schaik, Scheveningen.

W. K. te D. Natuurlijk kan realistische literatuur ook voor volwassenen schadelijk zijn. Ik heb daarop ook herhaaldelijk in mijn artikelen gewezen. Maar het vraagstuk der opvoeding geldt natuurlijk speciaal de jongeren.

De aanbeveling van een boek als „Boefje" van Brusse, mag m.i. niet onvoorwaardelijk zijn.

A. O. te H. Voor uwe aanvullende opmerkingen over waardeering van moderne kunst op de geref. jongelingsvereniging, ben ik u zeer dankbaar. Ik vermoedde trouwens wel, dat hetgeen ik onlangs uit een Amsterdamschen brief aanhaalde, niet een algemeene werkelijkheidsweerspiegeling kon zijn. Wanneer ik later de kwestie van „Jongelingsvereniging en kunst" ga behandelen, kan ik van uwe merkwaardige ervaringen gebruik maken.

A. D. te Z. Ik kende uw standpunt ten opzichte van de kunst reeds, ik meen uit „Den Gulden Winckel". Ik begrijp u, en waardeer uw hooggeestelijke gedachte. Toch vind ik uw beschouwing uit een opvoedkundig oogpunt te subjectief. Het ligt in mijn voornemen in deze artikelenreeks deze subjectieve opvatting ter sprake te brengen.

De Geref. Jongel. Ver. te M. vraagt advies voor het aanschaffen van ontspanningslectuur. In het praktisch deel mijner artikelen hoop ik op deze zaak, zij het niet in bijzonderheden, in te gaan.

B. W.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Hooggeachte Redactie!

Gaarne opname van het volgende onder „Stemmen uit onze Kerken". Ik las het ingezonden stuk van Br. K. v. d. Berg in no. 12 van „De Reformatie". Ik ben geen predikant-rechtgever van een Kerkbode, en ik behoort tot de jongeren, en wat ik hier laat volgen, „is één der gedachten die leven in den boezem der jongeren". Indien Br. v. d. B. zoo algemeen het gerucht verneemt, dat Dr. Geelkerken op één lijn te stellen is met den heer Netelenbos, kan ik verzekerden, hierna, mijnerzijds geen deel te hebben. Maar, waar Br. v. d. B. zóóveel zorg vertoont over den goeden naam van Dr. G., vraag ik hem, toont deze zelf wel zorg over zijn goeden naam, en óók, toont hij zóóveel zorg over het

goed gerucht van onze Geref. Kerk? Heeft Dr. G. het ook zoo opgenomen voor den goeden naam-onzer Kerk, toen deze door Netelenbos smaadheid werd aangedaan, kort na het ontstaan van zijn conflict, bij zijn rede in „Salvatori" te Amsterdam? Br. v. d. B. is daar zeker niet bij tegenwoordig geweest? Ik wel, toevallig. Netelenbos behandelde daar zijn conflict met onze Kerk weinig anders dan als een klucht. Hij stak den draak met den ernst die vergaderingen van opzieners onzer Kerken met zijn geval maakten. Bij het begin speculeerde N. al dadelijk met goed succes op den lachlust van het zeer gemengd gehoor, door te vertellen, dat hij „gesuspendeerd" was, dat dit feitelijk „opgehangen" beteekende, en de vergadering dus in hem een „officieel opgehangene" voor zich zag. Groote vrolijkheid! Later vergeleek N. het gaan naar een bioscoop met het opgaan naar een Geref. Kerk, onder bepaalde omstandigheden, wat ten gunste der bioscoop uitviel. Nog groter vrolijkheid van het overgrote deel der — drukbezochte — vergadering! Geroep: „Goed zo!" „Zeer juist!" Handgeklap en voetgestamp. Ik noem slechts deze staaltjes, om het optreden van N. te typeeren. En wat was nu het optreden van Dr. Geelkerken, na de, voor de wereld zoo amusante causerie van N.? Kwam hij niet de roede tot hem? Kwam hij, „gedachtig blijvende aan het 9e gebod en deszelfs positieve zijde", op, voor den goeden naam van onze Geref. Kerk? Men moest wel haast zeggen „integendeel"! Zijn korte toespraak had eene, voor N. vergoelijkende, strekking. De vergadering nam hiertegenover een neutrale houding aan. Heel anders, in 't algemeen, werd dit, toen een, eenvoudiger, Geref. broeder, met ontroering, trachtte onze Kerk te verdedigen. Gefluit, toenemend gestommel, geroep: „sta niet zoo te liegen!" e.d.

Welnu, Br. v. d. Berg, is het zóó niet zóó te ver. ontschuldigen, indien werkelijk Dr. G. soms min of meer gelijk gedacht wordt met N.? En zou er niet veel meer reden zijn, Dr. G. te wijzen op beide zijden van het 9e gebod, i.e. zijn houding tegenover onze Geref. Kerk, dan dat de Kerk te doen, ten aanzien van den goeden naam van Dr. G.? Vindt Br. v. d. B. dan niet, met mij, de beschuldiging van Dr. G. van tekort aan ontferming bij onze Kerk, allerechtheidelijk? Waar zijn — zeer weinige buitenstaanders nu daargelaten — de menschen die, ook maar van verre — zóóveel ontferming toonen, niet met mooie en vrome woorden slechts, maar met daden, met tasten in de portemonnaie — als de Gereformeerden? Waar zijn zij? Hoe durft Dr. G. zóó spreken? Zou het bedoelde gerucht over Dr. G. dan wel zóó „boos en lasterlijk" zijn? Laat Dr. G. eerst zelf maar zorgen voor zijn goeden naam, door zijne aan onze Geref. Kerk verschuldigde, hoogachting, haar steeds — openlijk — en onbepikt te betoonen!

Met hartelijken dank voor de plaatsing van deze „stem uit de gemeente"! heb ik de eer te zijn, hoogachtend,

Uw abonnee,

E. v. d. M.

[Indien Dr. Geelkerken of de heer Van den Berg hierop wenscht te antwoorden, stelt „De Reformatie" hun daartoe gaarne in de gelegenheid.

Red.]

Mijnheer de Redacteur,

Tot m'n groote blijdschap kwam in No. 11 der „Reformatie" iets voor over de onderwijzersalarissen. Jammer vond ik het, dat uw bazuin, die anders geen onzekeren toon aanslaat, geen heiderder geluid gaf aangaande de vernederende uitlatingen van Minister De Visser over de onderwijzers in de Volksverteenwoordiging, en de onbroederlijke houding van Chr. pers en Rechtsche Kamerleden. Maar... hierover is te veel gezegd, om er een enkel woord meer aan te wijden. Op iets anders wilde ik gaarne de aandacht vestigen. In „De School met den Bijbel" van 9 Dec. 1920 komt een driestar voor „Le Christ avant tout". Een „vriendelijk" correspondent meent den heer Lens er op te moeten wijzen, dat deze en natuurlijk met hem duijzenden Chr. onderwijzers „die gedachte uit het oog verloren". En nu is het mij opgevallen, dat zeer veel predikanten er ook zoo over denken. Ik temminste heb nu reeds 3 Zondagen aan een verschillende Geref. predikanten, w.o. 2 professoren, hooren bidden in de gemeentelijke samenkomsten om „beginselvastheid", „noot het kruis los te laten", enz. ... maar geen woord van nam ik over de teleurstelling, die ons doel werd. Ook anderen mijner collega's hadden bij anderen onzer predikanten hetzelfde opgemerkt. Wat is het gevolg? Dat de meeste menschen uit de kerk je aanspreken met: „Nou, nou, worden jullie ook al rood?" „Ben je nu nog niet tevreden?" „Die tijdgeest, die tijdgeest, ook onder onze meesters!" enz. Ik neem dat die menschen niet kwalijk, want ze worden door den dominee in den waan gebracht, dat we dreigen af te vallen. Voor de rest geen nieuws! „Gaaf heen en wordt warm!"

't Doet mij pijn, dat de achtting voor ons corps, die heensch zoo hoog niet is, en ook door de uitlatingen van sommigen onzer, die, toen de Minister hen in 't aangezicht sloeg en Pers en Kamerleden hen nog wat blauwe bulten op den koop toe stompten, niet altijd even Christelijk en parlementair hun pijn uitschreeuwen en tot onvoorzichtige daden zich lieten verleiden, niet grooter is geworden, nu in het oog van het Geref. volk nog door zulk eenzijdig bidden wordt vermindert.

Hopend dat u deze regels een plaatsje kunt bieden in uw geëerd blad en anders uw meening over deze kwestie wilt zeggen, verblijft ik met de beste wenschen voor uw frisch blad.

Met de meeste hoogachting,

Uw dw.,

H. C. v. DONK, Geref. onderwijzer, Scheveningen, 15 December 1920.

[Eerlang zal in ons blad een Rubriek „Onderwijs en Opvoeding" worden geopend. Dan kan aan zaken, als onze inzender hier noemt, meer aandacht worden gewijd.

Red.]

Hooggeachte Heer,

Het heeft mij verheugd, dat U tegenover het oordeel van Professor Grosheide over Liturgische diensten, in

het „Noord-Hollandsch Kerkblad". Uwe meening, als daarvan afwijkende heeft gesteld. Ook mij trof de groote subjectiviteit van dat oordeel; het mijne, b.v., dat niet na „enkele weken", maar na eene ervaring van minstens tien jaren, gevormd werd, zou ik daar lijnrecht mede in tegenspraak kunnen noemen.

Wel zou ik het met den Hoogleeraar eens zijn, als hij mocht willen beweren, dat zijne zienswijze door de overgrote meerderheid van „onze menschen" wordt gedeeld, want ik geloof inderdaad, dat alleen onder het intellectuele deel, en daar dan nog sporadisch, z.a. trouwens des professoren eigen oordeel genoegzaam aantoon, behoefte wordt gevoeld, aan een meer actief deelnemen aan onzen eeredienst.

Dit zoo is, kan wel daarom worden geweten, dat weinigen ooit met een anderen vorm van godsdiensttoefening hebben kennis gemaakt, en dit is wellicht een gelukkige omstandigheid, zoolang er zoo heel weinig kans bestaat, dat zal worden tegemoetgekomen aan de wenschen van hen, die het wonderschoone van het gemeenschappelijk, plechtig geïntoneerd gebed, en van zóóveel verhevens in den liturgischen dienst hebben leeren kennen.

Ik acht het echter, en dat is de reden van mijn schrijven, onbillijk, dat zoo maar zonder meer, op den liturgischen dienst wordt geschoven, wat eenvoudig een fout van de menschelijke natuur is, dit n.l., dat deze zoo gauw zijne bekoring verliest. Ik zou daartegenover de vraag willen doen, of onze huidige dienst dan immer ongestoord zulk een bekoring op ons uitoefent?

Indien ik mijne waardeering voor liturgische diensten handhaaf, dan is het hierom, dat dan althans, onafhankelijk van voorganger, of in vacante kerken, voorlezer, ten allen tijde, naast de preek iets schoons en stichtends geboden wordt, m.a.w. dat men dus niet zoo geheel van een enkelen persoon afhankelijk is.

Met de meeste hoogachting neem ik mij,

Uwe dw.,

M. M. H. v. B. C.

[In het laatste nummer van „Noord-Hollandsch Kerkblad" gaf prof. Grosheide deze nadere toelichting:

Onze bedoeling was niet om verrijking der liturgie tegen te houden of kleine reeds tot stand gebrachte uitbreidingen te veroordeelen, we wilden alleen waarschuwen, om er niet te veel van te verwachten, er m.n. niet van te verwachten trouwer kerkbezoek, of kerkbezoek van menschen, die anders niet kwamen. Dan wilden we waarschuwen tegen het stellen van het liturgische boven de prediking.

Red.]

Kerkboekjes en „Jesse Evangelien".

De boekhandelaar toonde ons onlangs „Jesse Evangelietjes" met aardige illustraties. Of we er geen zin in hadden?

Nee, daar hielden we niet van. Rare menschen toch, die Gereformeerden. Ze houden niet eens van gedeelten uit Gods Woord, los verkocht.

Daar zit echter meer achter. De Bijbel is Gods Woord, 't Johannes-evangelie is ook Gods Woord, maar slechts in samenhang en verband met de andere boeken krijgen we Het Woord Gods (drie kapitale letters).

Datzelfde bezwaar dragen we tegen onze „Kerkboekjes". Ze zijn handig ingericht. Veel voor weinig geld. N. T., Psalmen, Catechismus, Kort Begrip, Liturgie, Leerregels van Dordt, Geloofsbelijdenis(en), en — hoe jammer — slechts zelden de Kerkenordening. Pardon, we vergaten de: Eenige Gezangen. Hoe konden we zó'n gewichtig „schibbolethisch" deel vergeten?

En — of zijn zelfs „bijbeltes" die nog 192 gezangen extra bevatten. Ja — we hebben ze gezien met verover de tweehonderd. Dat zijn extra dikke boeken.

Maar — we hebben ons al eens meer afgevraagd: Waarom mag het Oude Testament er niet bij? Moet ge eens zien als dominee uit Jesaja preekt. Blijven de boekjes rustig op de bank slapen. Volgenden Zondag is Joh. 10 aan de beurt. Worden de boekjes allemaal wakker en doen er hun best, wie 't mooiste rituel-muziek maken kan.

Dat is geen gezonde toestand. Die Nieuw-Testamentjes beweging lijkt ons alles behalve gereformeerd. 't Is jammer, dat de Synode van '20 achter den rug is. Maar 't lijkt ons toch niet ondienstig er op te wijzen, dat het tijd wordt dat we nu eens een officieel Kerkboek krijgen. En dan niet met een Nieuw-Testamentje voorin, gelijk de uitgave van Prof. Lindeboom (meen ik) zelfs heeft, maar met of heel Gods Woord, of met enkel psalmen en (eenige) gezangen plus het noodig te oordeelen confessie- en liturgiedeelte. Welke onzer Kerken pakt die koe eens bij de horens?

Wij voor ons gelooven, dat gemakzucht en onrechtzinnigheid hier beiden schuld hebben. Met zó'n grooten Bijbel loopen is vervelend. De binnenzak is te klein. Onder den arm is ook lastig. En wat zouden de menschen zeggen! Balthazar Gerards deed het immers ook zoo, echt farizeeusch. En aan den anderen kant hebben de 19e eeuwse theologen dikwijls het Nieuwe Testament voldoende geacht ter zaligheid. Sommige evangelisatoren hebben al aan „Jesse Evangelietjes" genoeg.

Er is echter een oplossing: Als alle banken nu eens een rand kregen en we konden daarop onze Bijbels neerleggen. In sommige Kerken (Engelsche en Duitsche) legt de kerkeraad zelf op iedere plaats er een vóór u. Maar wij kunnen hem best meebrengen, den naam voorin geschreven, ligt hij rustig op ons ledere Zondag te wachten.

Dan doen we meteen niet mee aan dit soort Schrift-critiek. Immers wie evangelietjes en Nieuw-Testamentjes knipt, „snijdt het Woord allesbehalve recht". De schaar gaat dwars. En zelfs zijn we Prof. Obbink niet dankbaar voor z'n extract bijbel (zonder hoofletters), waarin de „meest interessante" gedeelten te vinden zijn, naar we ons voorstellen. We houden ons maar aan de heele waarheid, wat of „interessant" of niet voor u is, is zóó subjectief, dat we ons daar niet aan wagen. We kunnen het mis hebben, want we zijn maar „leek".

N. H.

K.

[De geachte inzender roert hier vele dingen aan, die in verloop van tijd in ons blad zullen ter sprake komen.

Red.]